

89. Там само, № 333, Доручення Полегенько В. П. – 10 червня 1940 р. – 1 арк.

90. Там само, Розписка про отримання картини В. П. Полегенько. 13 червня 1940 р. – 1 арк.

91. Там само, № 401, лист ЧДІМ – М. С. Самокишу. – 7 липня 1940 р. – 1 арк.

92. Там само, № 306, лист ЧДІМ – М. С. Самокишу. – 5 квітня 1941 р. – 1 арк.

93. Там само, А. І. Левенко – М. С. Самокишу. 8 квітня 1941 р. – 4 арк.

94. Там само, А. І. Левенко – Н. Г. Добровольській. 2 мая 1941 р. – 1 арк.

Лариса Андреева

Академик Н. С. Самокиш и украинские музеи (1929–1941)

На основе введения в научный оборот ранее неизвестной переписки Н. С. Самокиша с деятелями музеев Днепропетровска, Полтавы, Чернигова, Харькова раскрыты взаимоотношения среди известных представителей украинской культуры, сложившихся в 30-е годы XX в. Представлено участие выдающегося художника в сохранении и приумножении музейных коллекций произведениями исторического и батального искусства. Творческое наследие академика Н. С. Самокиша обогатилась разнообразием тем по истории Украины, героике гражданской войны.

Ключевые слова: Н. С. Самокиш, музеи, живопись, переписка.

Larisa Andreeva

Academician N. Samokish and Ukrainian museums (1929–1941)

Based on the introduction of the scientific revolution of previously unknown correspondence N. Samokish with leaders museums Dnipropetrovsk, Poltava, Chernihiv, Kharkiv disclosed relationships among the prominent representatives of Ukrainian culture, established in the 30 th years of XX century. Sending part of famous artist in zberehanni and increase museum collections and historical works of art battle. The artistic heritage of Academician N. Samokish enriched variety of topics from the history of Ukraine, the heroics of the Civil War.

Key words: N. Samokish, museums, painting, correspondence.

УДК 096(1-4)(477.41):929Сікорський

Тарас Нагайко (м. Переяслав-Хмельницький)

ІСТОРИКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ФОРУМ «СІКОРСЬКІ ЧИТАННЯ» – ДАНИНА ПАМ'ЯТІ МУЗЕЙНОМУ ЗОДЧОМУ УКРАЇНИ

У статті розглянуто аспекти вшанування пам'яті відомого вітчизняного музейного діяча Героя України М.І. Сікорського. Висвітлюється робота Всеукраїнського історико-культурологічного форуму «Сікорські читання».

Ключові слова: М.І. Сікорський, Переяслав-Хмельницький, музеї, культура, вшанування, історико-культурологічний форум «Сікорські читання».

Михайло Сікорський – людина-легенда.
Він подвиг здійснив для нащадків, для нас,
Десятки музеїв від стенда до стенда
З колегами зводив, долаючи час.

*Андрій Будугай
(Зі збірки «Святковий вінок»)*

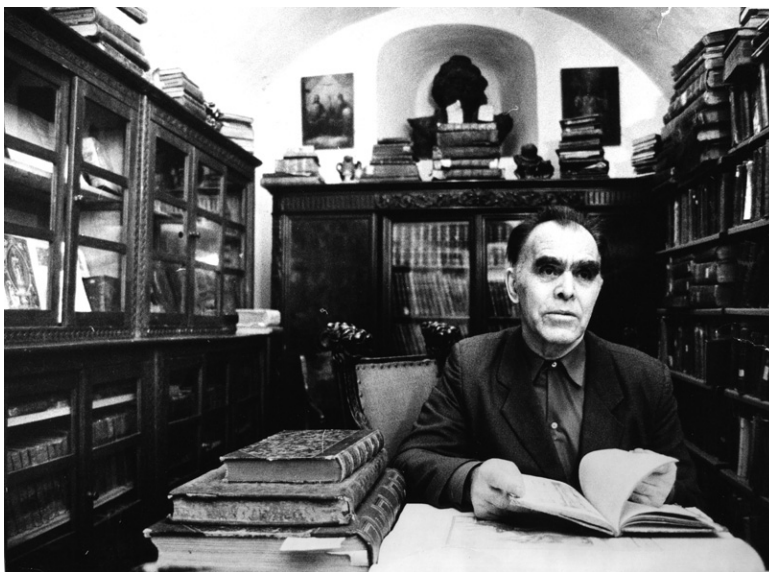
Восени цього року Переяславщина пошанувала постать видатного музейного діяча

Героя України Михайла Івановича Сікорського (13.X.1923 – 27.IX.2011)*

*1 Див.: Жам О., Ткаченко Н. Вшанування пам'яті фундатора Національного історико-етнографічного заповідника «Переяслав» М.І. Сікорського // Краєзнавство. – 2012. – № 3.

Його невимірно багатогранна особистість, яка залишила не лише матеріальний слід у вигляді створеного першого в Україні музейного комплексу національного рівня, а й невичерпний ду-

ховний спадок, засвідчений свідомістю багатьох людей, які знали його за життя, після відходу у інший світ продовжує лишатися діючим орієнтиром для наступників. Усе його життя є уособленням подвижницького поступу людини, для якої найважливішим прагненням було збереження культурного

та духовного скарбу українського народу. Заради цієї найвищої мети він відмовився від багатьох життєвих благ, повністю сконцентрувавшись на збиранні предметів старовини та створенні музеїв, експозиції яких сьогодні є одними з найкращих у нашій державі. Він не був виключно теоретиком, навпаки – це практик, будівничий, якому вдалося реалізувати непересічний задум, побудувати музейний комплекс, який справедливо порівнюють з машиною часу. Шлях М.І. Сікорського на ниві музейного будівництва розпочався ще на початку 1950-х років, коли випускник історичного факультету Київського університету був призначений директором історичного музею у Переяславі-Хмельницькому. Відтоді, впродовж десятиліть у невеликому районному центрі не зупинялася робота по створенню нових музеїв, а їх кількість за життя майстра дійшла до 27. Творчий геній М.І. Сікорського сягнув далеко за існуючі різночасові стереотипи, а намагання втілити свої задуми неодноразово ставило його перед складними життєвими випробуваннями. Багато хто вбачає в його долі духовну спорідненість з долею українського філософа Григорія Сковороди, а сам Михайло Іванович вважав, що в будівництві музеїв знайшов свій «сродний труд».

Відаючи належне заповзятій та безкорисливій праці М.І. Сікорського, ще за життя його називали подвижником та творцем у галузі музейного будівництва. У висловлюваннях тих, хто знав його особисто, він поставав в образі лица-

ря духу, музейного зодчого, патріарха музейної справи, батька переяславських музеїв. Така значна кількість яскравих епітетів на його адресу не є випадковою. Адже для рідних, друзів, колег та

громади міста він став прикладом людини невтомної праці, ентузіастом, для якого були неважливі матеріальні блага. Така риса рідко притаманна сучасникам. Ми живемо в час, коли все вимірюється грошовим еквівалентом, а будь-який романтизм сприймається як аномалія чи анахронізм. Михайло

Іванович був невтомним романтиком. Саме ця риса в умовах ідеологічної кон'юнктури дозволяла йому «проштовхувати», «протягувати», «вибивати», «відстоювати», а отже, матеріалізувати свої ідеї, які обернулися створенням першого в Україні Національного історико-культурного (зараз історико-етнографічного) заповідника. Задля цього М.І. Сікорському знадобилося майже все його життя – шістдесят (!) років невтомної праці на ниві музейного будівництва. За цей час у Переяславі-Хмельницькому колективом, який він очолював, було створено понад два десятки музеїв, багато з яких явили собою перші унікальні спроби музейного будівництва та музеєфікації. Їх працівниками було зібрано тисячі експонатів, виявлено сотні тисяч предметів матеріальної культури українців, сформовано унікальні фондові колекції. М.І. Сікорському вдалося виховати плеяду з десятків талановитих фахівців – тих, хто тривалий час пліч-о-пліч з директором поповнювали колекції старожитностей, формували музейні експозиції, створювали нові об'єкти музейного комплексу. Він згуртував навколо себе справжніх подвижників та ентузіастів своєї справи.

Життя М.І. Сікорського – це приклад відданого служіння на користь держави та людей. З-поміж багатьох оцінок постаті М.І. Сікорського варто навести слова його незмінного соратника, товариша та помічника у справі музейного будівництва Петра Тимофійовича Тронька: «Є люди, справи яких навічно записані на скрижалях історії та

залишаються в пам'яті народу. Серед таких імен я з чистою совістю міг би назвати ім'я Михайла Сікорського, життя якого є подвигом, чесним служінням своєму народу, з якого він вийшов і який дав йому путівку в життя» [1]. Пам'ять про його внесок у вітчизняну культуру є важливим чинником у житті громади Переяслава-Хмельницького та України загалом. Свій почесний обов'язок бути взірцем для наслідування у справі захисту історичних цінностей та пам'яток, збереження народної культури він розділив з такими беззаперечними корифеями, як І.М. Гончар, П.Т. Тронько, Б.Г. Возницький та іншими подвижниками галузі.

Творчий шлях Михайла Івановича Сікорського – це ціла епоха, увінчана численними подіями, творчими ініціативами, задумами та звершеннями. Сьогодні кожен може впевнено сказати: якби не було М.І. Сікорського, то й Переяслав, вочевидь, не називали б шанобливо «містом музеїв», а його неповторна тисячолітня аура не набула б такої винятковості, що вирізняє це прадавнє місто з-поміж інших українських міст та містечок. Невипадково відомий український літератор та журналіст Микола Махінчук влучно назвав його творіння «переяславським скарбом». Залишений ним для нащадків спадок змушує нас, сучасників, схилити в пошані голову перед творчим генієм людини, яка змогла зібрати неоціненний скарб, що став гордістю та окрасою як переяславського краю, так і України загалом. Той, хто на це спромігся, присвятивши цій справі все життя, є справжнім творцем – творцем нашої пам'яті, нашого духу, нашої долі.

Звичайно, настане час для ґрунтовного концептуального осмислення спадщини Михайла Івановича Сікорського, а його творчий шлях знайде своє відображення в наукових доробках сучасників та майбутніх поколінь дослідників. І не так важливо, як згодом оцінять його внесок у розвиток музейної справи, яка вірогідна критика при цьому пролунає, які зміни відбудуться в житті суспільства та держави, – по-справжньому цінним є те, скільки поколінь українців буде виховано на спадку М.І. Сікорського. А він дійсно величезний, та й навряд чи загалом осяжний, особливо з відстані лише у рік після смерті Героя України.

У жовтні 2011 року в Національному історико-етнографічному заповіднику «Переяслав» було створено оргкомітет, що зайнявся розробкою та втіленням низки ініціатив, спрямованих на вшанування пам'яті М.І. Сікорського. Згідно із запропонованими ідеями, упродовж року в м. Переяславі-Хмельницькому відбулися відповідні за-

ходи. Зокрема, було відкрито меморіальні дошки, облаштовано меморіальну кімнату М.І. Сікорського у приміщенні Музею «Заповіту» Т.Г. Шевченка. 26 вересня з нагоди вшанування пам'яті М.І. Сікорського відбулася панахида біля його могили на Заальтицькому кладовищі. 28 вересня у межах пошанування пам'яті видатного музеєзнавця студентською радою місцевого педагогічного університету було проведено легкоатлетичний пробіг. 12 жовтня з нагоди 89-річчя з дня народження М.І. Сікорського у районному будинку культури відбувся літературно-музичний вечір «Мій заповіт – мої музеї».

У вересні цього року Державним вищим навчальним закладом «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» та громадською культурно-просвітницькою організацією «Переяславський скарб» було узгоджено спільну ініціативу – започаткування Всеукраїнського історико-культурологічного форуму «Сікорські читання», що відбувся 7 листопада у вищезгаданому навчальному закладі. Співорганізаторами заходу виступили Національна спілка краєзнавців України та Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав». Активну участь у його проведенні узяли викладачі та студенти університету. Метою проведення форуму стало вшанування пам'яті та подвижницького поступу відомого музейного діяча Героя України Михайла Івановича Сікорського, осмислення його творчого внеску у розвиток вітчизняної музейної справи, збереження та популяризацію української народної культури.

До участі у форумі були запрошені найближчі соратники справи М.І. Сікорського, його друзі, колеги, ті з ким Михайло Іванович працював та товаришував протягом тривалого часу. З-поміж них відомі науковці, політики, громадські діячі, журналісти. У актовій залі були присутні колишні та діючі музейні працівники, мешканці міста, студенти, гості. Теплі слова та побажання на адресу оргкомітету та учасників пленарного засідання форуму переказали поважні діячі науки та культури – директор інституту літератури ім. Т.Шевченка НАН України, професор, академік НАН України, член Національної спілки письменників України Микола Жулинський, доктор історичних наук, професор, академік Національної академії наук України Петро Толочко, Народний артист України, лауреат Національної премії України ім. Т.Г. Шевченка, академік Академії мистецтв України Микола

*Виступ голови Національної спілки краєзнавців України Олександра Реєнта
(Автор Сергій Шевченко).*

*Учасники форуму. Зліва на право: Сергій Шевченко, Людмила Мех, Віктор Коцур,
Сергій Гальченко, Микола Томенко, Іван Драч (Автор Тарас Дудка).*

Учасники «Сікорських читань». Гуртове фото (Автор Тарас Дудка).

Мащенко, голова підкомітету Верховної ради України з питань творчої діяльності, мистецтва, культурно-просвітницької та мовної політики, Заслужений діяч мистецтв України Павло Мовчан, заступник голови Національної спілки письменників України Володимир Шовкошитний. Безпосередньо зі сцени актової зали з привітанням на адресу учасників форуму звернулися голова організаційного комітету, ректор переяславського університету Віктор Коцур, міський голова Олександр Шкіра, голова Національної спілки краєзнавців України Олександр Реєнт. Про людські якості Михайла Івановича Сікорського зі сцени актової зали розповіла його племінниця Валентина Сікорська.

Широке представництво громадськості на цьому зібранні одночасно засвідчило повагу до постаті М.І. Сікорського, а також продемонструвало стурбованість проблемами, що виникли сьогодні у музейній галузі на рівні держави та міста зокрема. До питання збереження спадщини Михайла Сікорського апелювали у своїх виступах Герой України Іван Драч, заступник Голови Верховної Ради України Микола Томенко, радник-організатор Комітету з Національної премії України ім. Тараса Шевченка Борис Войцехівський, президент Всеукраїнського благодійного фонду «Журналістська ініціатива» Людмила Мех, заслужений журналіст України, член Національної спілки письменників України Микола Махінчук та інші високоповажні учасники зібрання. Зокрема, до слова були запрошені голова Київської обласної організації Національної спілки краєзнавців України Григорій Савченко, заступник генерального директора з наукової роботи НІЕЗ «Переяслав» Юрій Коптюх, заступник директора Інституту літе-

ратури імені Тараса Шевченка НАН України, заслужений працівник культури України Сергій Гальченко, член Національної Спілки письменників України Олександр Дробаха, народний депутат України IV-го скликання Кирило Поліщук, голова Всеукраїнської асоціації музеїв Сергій Кролевець, керівник проекту «Скарби музеїв України» Неля Куковальська, член Національної спілки письменників України, заслужений журналіст України Сергій Шевченко, голова громадської культурно-просвітницької організації «Переяславський скарб» та заступник голови організаційного комітету історико-культурологічного форуму «Сікорські читання» Тарас Нагайко.

Щирі вітальні слова та теплі спогади про «майстра музеїв» ще раз засвідчили виключне значення постаті Героя України Михайла Сікорського у музейній галузі України, визнання його внеску у популяризацію української народної культури, збереження історичних, духовних та культурних цінностей. Безумовним підсумком виступів учасників стало визнання того, що його відданість справі сприяла утвердженню національної свідомості українців у непростий період історії. Okремо варто вказати на те, що вплив творчого генія цієї людини на розвиток міста Переяслава-Хмельницького зробило його справжньою перлиною в когорті багатьох історичних міст та містечок України. Його творіння Національний історико-етнографічний заповідник «Переяслав» по праву називають «безцінним скарбом». Власне, такого ж права заслуговує і сам М.І. Сікорський, адже його по-справжньому подвижницький

Під час книжкової виставки «Музейний зодчий України» (Автор Тарас Дудка).

Робота круглого столу «Скарб Михайла Сікорського – надбання для поколінь». На фото Борис Войцехівський, Іван Драч, Сергій Гальченко.

Презентація книги «Моє життя – мої музеї». На фото Тарас Нагайко, Віталій Коцур (Автор Тарас Дудка).

поступ засвідчив високодуховне та безкорисливе начало у процесі збереження національних культурних надбань, які знаходяться у численних музеях Переяслава та інших міст. Промовистою у цьому відношенні виглядала назва святкового концерту, що відбувся у межах урочистого відкриття форуму – «Чудотворцю музейної справи».

Для учасників форуму організаторами було запропоновано два основні блоки, що ввібрали чимало заходів – виставково-експозиційний та науковий. У межах першого з них відбулися: виставка книжкових фондів бібліотеки університету «Музейний зодчий України», де були представлені різноманітні видання, в тому числі і книги з особистої бібліотеки; експозиція світлин з домашнього фотоархіву М.І. Сікорського «Михайло Сікорський: фотолітопис»; виставкові експозиції «Мистецький вернісаж» з виставкою художніх творів «Мотиви переяславського краю» та виставкою художньої графіки «Пошук істини»; майстер-класи з народного мистецтва «Дивотвори» де було представлено техніки з народного малярства на склі, писанкарства, вибійки, паперопластики, створення українських національних прикрас ляльки-мотанки, сучасної авторської ляльки та інші.

Науковий блок форуму представили два круглі столи: «Скарб Михайла Сікорського – надбання для поколінь» та «Музеї ВНЗ педагогічного профілю: історія, досвід, перспективи». У роботі першого з них взяли участь перелічені вище учасники пленарного засідання, музейні працівники, викладачі університету. На обговорення було винесено такі теми: музейна справа на Переяславщині:

становлення, розвиток, сучасність; організаційна, наукова та культурно-просвітницька діяльність М.І. Сікорського; охорона та збереження культурно-історичної спадщини – пріоритет національного значення; культурний спадок України – невід’ємна частина світового культурного надбання; увічнення подвижницького поступу Героя України М.І. Сікорського. Робота другого круглого столу об’єднала зусилля науковців-педагогів, що обговорювали проблеми пов’язані, з музейною справою у навчальних закладах.

Під час роботи форуму його засновниками було презентовано нову книгу – науково-популярне видання «Моє життя – мої музеї...», де представлено музезнавчі праці Героя України М.І. Сікорського, світлини, а також поетичні твори, присвячені йому особисто та його дітищу – переяславським музеям [2]. Усім учасникам форуму з нагоди його започаткування було вручено пам’ятні медалі. За задумом засновників, його проведення має стати традиційним, адже шана до постаті Героя України М.І. Сікорського, його внеску у розвиток вітчизняного музейного будівництва зобов’язує наукову та культурну громадськість продовжувати розвивати ідеї музейного зодчого України, турбуватися про збереження та примноження скарбів народної культури та історії. Загалом же «Сікорські читання» покликані в майбутньому сприяти розвитку наукових та творчих ініціатив у сфері історичної науки, культури та мистецтва. Наступний форум має відбутися у жовтні 2013 року з нагоди 90-ї річниці з дня народження патріарха музейної справи України.

Список ініціатив засновників та учасників Всеукраїнського історико-культурологічного форуму «Сікорські читання» стосовно вшанування пам’яті Героя України Михайла Івановича Сікорського

1. Порушити клопотання перед відповідними організаціями про впорядкування могили М.І. Сікорського на Заальтицькому кладовищі в м. Переяславі-Хмельницькому (встановлення пам’ятника).
2. Підтримати ідею встановлення в м. Переяславі-Хмельницькому пам’ятника Герою України М.І. Сікорському.
3. Заявити про підтримку ініціативи присвоєння Національному історико-етнографічному заповіднику «Переяслав» ім’я Михайла Івановича Сікорського.
4. Висловити клопотання до міської ради про присвоєння ім’я М.І. Сікорського об’єктам міської інфраструктури (вулиця).
5. Звернутися до Національної спілки краєзнавців України щодо започаткування нею премії імені М.І. Сікорського у галузі краєзнавчої роботи.
6. Виступити з пропозицією про карбування ювілейної монети до 90-річчя від дня народження Героя України М.І. Сікорського (Серія «Визначні постаті України»).
7. Запровадити премію імені М.І. Сікорського в ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».
8. Порушити питання про друк додаткового накладу науково-популярного видання «Моє життя – мої музеї».
9. Укласти та видати антологію наукових та публіцистичних праць, які висвітлюють постать М.І. Сікорського.
10. Продовжити серію «Наукова еліта Переяславщини» (Бібліотека ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» виданням до 90-річчя Героя України М.І. Сікорського.

11. Запровадити у ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» щорічний збірник наукових праць присвячений пам'яті М.І. Сікорського.
12. Пропонувати регіональним, обласним, державним та приватним телерадіокомпаніям створити документальний відеофільм, присвячений пам'яті Героя України М.І. Сікорського.
13. За результатами роботи Всеукраїнського історико-культурологічного форуму «Сікорські читання» від імені його засновників підготувати необхідні звернення до установ та органів влади про увіковічення пам'яті М.І. Сікорського.
14. Опублікувати у засобах масової інформації список ініціатив оргкомітету та учасників Всеукраїнського історико-культурологічного форуму «Сікорські читання», а також висвітлити роботу зазначеного зібрання у друкованих виданнях.

Джерела та література

1. Михайло Сікорський відкрив лабораторію свого імені / День – 2008. – 25 жовтня (№ 193). [упоряд. та коментар. О. Горбовий; Т. Нагайко, ред. Т. Нагайко]. – Переяслав-Хмельницький: ФОП О. М. Лукашевич, 2012. – 236 с.
2. Моє життя – мої музеї... Збірка матеріалів на пошану пам'яті Героя України М.І. Сікорського

Тарас Нагайко

Историко-культурологический форум «Сикорские чтения» – дань памяти Музейному Зодчему Украины

В статье рассмотрены аспекты чествования памяти известного отечественного музейного деятеля Героя Украины М.И. Сикорского. Освещена работа Всеукраинского историко-культурологического форума «Сикорские чтения».

Ключевые слова: *М.И. Сикорский, Переяслав-Хмельницкий, музеи, культура, чествование, историко-культурологический форум «Сикорские чтения».*

Taras Nagaiko

Historical and Cultural Forum «Sikorsky Chytanniya». Tribute to the memory of the Ukrainian Museums Founder

The article deals with aspects of commemorating the famous national museum figure - the Hero of Ukraine, M.I. Sikorsky. The article describes the work of the Forum «Sikorsky Chytanniya».

Key words: *M.I. Sikorski, Pereyaslav-Khmelnytsky, museums, culture, commemorating, historical and cultural forum «Sikorsky Chytanniya».*

